

REMIGIUSZ POŚPIECH
Wrocław, UWŃ – Opole, UO

TREŚCI MUZYCZNE W PERIODYKU „LITURGIA SACRA”

Wydawany od 15 lat półrocznik „Liturgia Sacra” jako jedyny spośród tego rodzaju periodyków od początku konsekwentnie łączy trzy nierozłącznie ze sobą związane rzeczywistości, a zarazem obszary tematyczne: liturgię, muzykę i sztukę sakralną, zachowując — co oczywiste — właściwe pomiędzy nimi związki. Zarówno muzyka, jak i sztuka stanowią, jak podkreśla konstytucja *Sacrosanctum concilium*, integralną część liturgicznych celebracji, pełniąc jednakże wobec niej funkcję służebną (por. KL 112). Na proporcje pomiędzy poszczególnymi zakresami zwraca uwagę — w słowie *Od Redakcji* do pierwszego numeru — ks. Helmut Jan Sobeczko:

(...) z radością prezentujemy pierwszy numer periodyku „Liturgia Sacra. Przegląd liturgiczno-muzyczny” [taki był pierwotny podtytuł – R.P.]. Uporządkowany jest on w trzech podstawowych działach, z których dwa: *Liturgia* oraz *Muzyka w liturgii*, stanowią trzon pisma. Trzecim działem jest *Sztuka sakralna*, którego nie mogło zabraknąć w piśmie poświęconym liturgii integralnie związanej z tym wszystkim, co ją tworzy¹.

W tym samym tekście, nieco wcześniej, Redaktor Naczelny omawianego półrocznika przypomina również

(...) o pewnej tradycji, jakiej niniejsze pismo jest kontynuacją. Chodzi mianowicie o biuletyn informacyjny, ukazujący się już od ośmiu lat, przeznaczony dla muzyków kościelnych — „Muzyka w liturgii”. Ostatni jego numer ukazał się już w ramach Studium Muzyki Kościelnej, działającym przy Katedrze Liturgiki Uniwersytetu Opolskiego. To życzliwie przyjmowane, w wąskim jak na razie gronie czytelników, pismo przekonało nas do poszerzenia zakresu prezentowanej tematyki przede wszystkim o zagadnienia związane z samą liturgią (...)².

Chcąc zatem mówić o części muzycznej prezentowanego czasopisma, należy cofnąć się o całe ćwierćwiecze, kiedy to (w prywatnej rozmowie ks. prof. H. Sobeczki z autorem niniejszego przedłożenia) narodziła się idea wydawania wspomnianego wyżej biuletynu informacyjnego dla organistów, dla którego przyjęto tytuł: „Muzyka w liturgii”. Pierwszy jego numer ukazał się na początku 1986 r. W słowie wstępnym biskupa opolskiego Alfonsa Nossola, datowanym na 25 stycznia 1986 r., czytamy m.in.:

Z prawdziwą radością pochwalam inicjatywę Referatu Liturgicznego Kurii Diecezjalnej w Opolu wydawania Biuletynu informacyjnego dla naszych muzyków kościelnych,

¹ H. SOBECZKO, *Od redakcji*, LitS 1 (1995), nr 1–2, s. 7.

² *Tamże*.

zwłaszcza organistów. (...) Niech Biuletyn pogłębia formację liturgiczną i muzyczną, a także niech przyczynia się do rozwoju śpiewu i muzyki w naszych kościołach (...)»³

Z dzisiejszej perspektywy możemy stwierdzić, że biuletyn ten, wydawany przez Kurię Diecezjalną w Opolu i Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Teologiczno-Pastoralnym w Opolu pod redakcją autora niniejszy słów w latach 1986–1994 (ukazało się w sumie 15 numerów), spełnił swoje zadanie, choć docierał do dość wąskiego (głównie muzycy kościelni diecezji opolskiej), jednakże stosunkowo liczne grono odbiorców (wydawany był w 500 egzemplarzach). Początkowo każdy numer liczył 22–26 stron druku formatu A4, później od numeru 8 (1989, nr 1), zmieniono format na zeszytowy (A5), a ilość stron wynosiła każdorazowo ok. 30 (jedynie w ostatnim, podwójnym numerze liczyła 48 stron). Poszczególne numery składały się z następujących działów: I — *Komunikaty Kurii Diecezjalnej*, II — *Artykuły formacyjne*, III — *Sprawozdania – kronika – informacje*, IV — *Materiały nutowe*. Warto w tym miejscu dodać, że periodyk ten, pomimo lokalnego raczej charakteru i formy biuletynu, był w swoim czasie jedynym czasopismem w Polsce poświęconym wprost muzyce kościelnej⁴. Można tu przypomnieć, że nieco wcześniej próby nawiązania do bogatych, przedwojennych tradycji wydawniczych w omawianym zakresie podjął ks. Antoni Chlondowski, który w latach 1947–1949 redagował (od nr 2 wspólnie z ks. Idzim Ogiermanem Mańskim) w Warszawie „Biuletyn Zrzeszenia Księża Muzyków” (ukazało się 8 numerów)⁵, a następnie Franciszek Wesołowski, który w latach 1957–1958, także w Warszawie, redagował miesięcznik „Biblioteka Organisty” (ukazało się 5 numerów)⁶. Z kolei już po zakończeniu publikowania biuletynu opolskiego, od 1996 r. wydawany jest przez środowisko związane z Instytutem Muzykologii KUL periodyk o identycznym tytule: „Muzyka w liturgii”. Pierwsze numery ukazały się w warszawskim Wydawnictwie Księża Marianów, zaś od 1998 r. pismo publikowane jest w Wydawnictwie Muzycznym *Polihymnia* w Lublinie. Założycielem i długoletnim redaktorem periodyku był Jacek Piech (od nr 26 z zespołem), natomiast od nr 3 (40) z 2006 r. redagowane jest przez ks. Krzysztofa Borowca, Miłosza Aleksandrowicza i Mariusza Pucię. Większą część każdego numeru zajmują materiały nutowe dla różnego rodzaju zespołów śpiewających (chóry i schole) oraz organistów, natomiast od nr 6 zamieszczone są również krótkie artykuły formacyjne.

Dla całościowego obrazu problematyki związanej z religijnym piśmiennictwem muzycznym w powojennej Polsce należy zwrócić ponadto uwagę na pewne ożywienie w prezentowaniu tematyki muzyki liturgicznej po zakończeniu Soboru Wa-

³ A. NOSSOL, *Do Zespołu Redakcyjnego i Czytelników*, MuLi-Opole, 1 (1986), nr 1, s. 1.

⁴ Zob. A. LEPA (opr.), *Katalog prasy katolickiej w Polsce. Stan z 31 stycznia 1994 r.*, Łódź 1994.

⁵ W. PIĞLA, *Centralny katalog polskich czasopism muzycznych i wydawnictw ciągłych o tematyce muzycznej. Zbiory polskie*, Warszawa 1991, s. 62.

⁶ Czasopismo to wydawane było przez Zarząd Główny Zrzeszenia Organistów Polskich.

tykańskiego II. Spotykamy ją, nawet w dość szerokim zakresie, na łamach innych czasopism religijnych, przede wszystkim takich, jak: „Collectanea Theologica”, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, „Msza Święta”, „Ateneum Kapłańskie”, „Homo Dei” i in.⁷ Pomimo tego odczuwalny był brak fachowego periodyku dla szerokiego środowiska muzyków kościelnych, na łamach którego prowadzona byłaby edukacja i formacja liturgiczno-muzyczna w oparciu o zalecenia reformy *Vaticanum II*⁸.

1. Ogólna charakterystyka półrocznika „Liturgia Sacra”

Odpowiadając na wskazane wyżej zapotrzebowanie, w środowisku Wydziału Teologicznego nowo powstałego Uniwersytetu Opolskiego⁹ podjęto w 1995 r. inicjatywę redagowania czasopisma o szeroko pojętej edukacji i formacji liturgicznej, stanowiącego kontynuację tradycji zapoczątkowanej przez wspomniany wyżej biuletyn „Muzyka w liturgii”. Zakres tematyczny, jak i krąg potencjalnych odbiorców zawarty jest już w samym tytule: „Liturgia Sacra. Liturgia – Musica – Ars”, który nawiązuje wprost do treści, a zarazem zaleceń soborowej konstytucji *Sacrosanctum concilium*.

Zgodnie z podtytułem omawianego periodyku treść każdego numeru uporządkowana jest w trzech podstawowych działach: liturgii, muzyki w liturgii oraz sztuki sakralnej¹⁰. Półrocznik ten niezmiennie redagowany jest przez pracowników Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, związanych szczególnie z Katedrą Liturgiki i Hagiografii, Zakładem Muzyki Kościelnej i Wychowania Muzycznego oraz Zakładem Historii Sztuki Sakralnej i Ochrony Zabytków¹¹. Redaktorem naczelnym jest ks. Helmut Jan Sobeczko, zaś jego zastępcą autor niniejszego artykułu. Zespół Redakcyjny tworzą ponadto: Ks. Piotr Paweł Maniurka, ks. Rudolf Pierska-

⁷ Zob. J. WALOSZEK, *Koncepcja muzyki kościelnej w piśmiennictwie po Soborze Watykańskim II*, Lublin 1984 (praca mgr. w Bibl. KUL); A. MICHAŁEC, *Problematyka muzyki kościelnej po Soborze Watykańskim II w świetle czasopiśmiennictwa polskiego*, Lublin 1986 (praca mgr. w Bibl. KUL).

⁸ Por. np. R. POŚPIECH, *Formacja muzyków kościelnych po Vaticanum II w świetle dokumentów Kościoła*, w: E. MATEJA, R. PIERSKAŁA (red.), *Wprowadzanie soborowej odnowy liturgicznej*, (Sympozja 34), Opole 1999, s. 207–209.

⁹ Warto w tym miejscu podkreślić, a zarazem przypomnieć, że był to pierwszy po kilkudziesięciu latach wydział teologiczny na uczelni państwowej; zob. H.J. SOBECZKO, *Sprawozdanie z dziesięciolecia działalności naukowo-dydaktycznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego*, RTSO 24 (2004), s. 485–489.

¹⁰ Ogólną charakterystykę prezentowanego periodyku zob. także w: R. POŚPIECH, „*Liturgia Sacra*” w kontekście tradycji kościelnych periodyków muzycznych oraz soborowej odnowy muzyki liturgicznej, AK 153 (2009), z. 1–2 (599–600), s. 63–65.

¹¹ W 2009 r. na bazie tych jednostek powstał Instytut Liturgii, Muzyki i Sztuki Sakralnej, w ramach którego dotychczasowe zakłady przyjęły status katedr; por. *Od Redakcji. Powstanie Instytutu Liturgicznego w Opolu*, LitS 15 (2009), nr 1, s. 3–4.

ła, ks. Piotr Tarlinski oraz ks. Joachim Waloszek. Ciągłemu podnoszeniu poziomu merytorycznego pisma służyć ma utrzymywana od początku współpraca z gronem wybitnych fachowców – liturgistów i muzykologów¹², jak również z innymi naukowymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi¹³

W parze z dbałością o jak najwyższy poziom, także naukowy, półrocznika „Liturgia Sacra” zawsze szła troska o to, by docierał on do jak największego grona odbiorców, nie tylko fachowców poszczególnych, wskazanych wyżej, dziedzin, ale również do wszystkich osób, którzy pragną coraz głębiej, rozumniej i aktywniej uczestniczyć w zgromadzeniu liturgicznym, którzy przejęci są troską o piękno liturgii, o doskonalenie przynależnego jej *ars celebrandi*, którzy wreszcie chcą włączyć się w szeroko rozumiany proces edukacji i formacji liturgiczno-muzycznej. W słowie wstępnym do pierwszego numeru pisma czytamy:

Czasopismo „Liturgia Sacra. Przegląd liturgiczno-muzyczny”, którego pierwszy numer oddajemy do rąk Czytelników, pragnie służyć szeroko pojętej formacji liturgicznej. Po etapie wprowadzania posoborowych ksiąg liturgicznych, pogłębiona formacja warunkuje dalszą skuteczność i owocność zamierzonej reformy i odnowy życia Kościoła. (...) „Liturgia Sacra”, w intencji redakcji, powinna przyczynić się nie tylko do głębszego zrozumienia liturgii, ale także powinna proponować konkretne rozwiązania służące praktyce liturgicznej. Stąd też w piśmie pojawiać się będzie wiele materiałów takich, jak: komentarze liturgiczne, propozycje śpiewów, czy też opracowania nutowe, mogące służyć w przygotowaniu i sprawowaniu liturgii¹⁴.

Główne cele nowego periodyku akcentuje również w słowie wstępnym ordynariusz diecezji opolskiej abp Alfons Nossol:

To odważne przedsięwzięcie niech służy formacji duszpasterzy i wiernych, w tym co Kościół nazwał szczytem, do którego zmierza jego działalność, i jednocześnie źródłem, z którego wypływa cała jego moc (KL 10). Dlatego w umysłach i praktyce wiernych oraz duchowieństwa należy pogłębić życie liturgiczne parafii; należy również do rozwoju doprowadzić poczucie wspólnoty parafialnej, zwłaszcza w zbiorowym odprawianiu niedzielnych Mszy świętych (KL 42). Niech słowa powyższe staną się programem pracy redaktorów i współpracowników. Niech czytelnicy rzeczywiście poprzez to

¹² Jeszcze przed ukazaniem się pierwszego numeru powołany został 8-osobowy zespół konsultorów naukowych reprezentujących najważniejsze ośrodki uniwersyteckie (profesorowie liturgiki — ks. Stanisław Czerwik, ks. Jerzy Józef Kopeć CP, ks. Stefan Koperek CR, ks. Bogusław Nadołski TChr i ks. Jerzy Stefański oraz profesorowie muzykologii i sztuk muzycznych — ks. Andrzej Filaber, ks. Karol Mrowiec CM, ks. Ireneusz Pawlak), od 2000 r. przekształcony w zespół recenzentów, co wynikało m.in. z faktu umieszczenia półrocznika na liście „A” w rankingu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wtedy też do grona tego dołączył ks. prof. Adam Durak SDB, a po jego śmierci (w 2005 r.) ks. prof. Władysław Nowak.

¹³ Wyrazem tej ostatniej jest m.in. zapraszanie zagranicznych autorów do zamieszczania artykułów w omawianym periodyku, które tłumaczone są na język polski, zaś od ubiegłego roku publikowane także w językach obcych.

¹⁴ H.J. SOBECZKO, *Od Redakcji*, LitS 1 (1995), nr 1–2, s. 7–8; por. też: POŚPIECH, *Formacja muzyków kościelnych*, s. 199–210; TENŻE, *Edukacja i formacja liturgiczno-muzyczna*, w: R. TYRAŁA (red.), *Musicam Sacram Promovere*, Kraków 2004, s. 56–63.

czasopismo pogłębią swoją formację liturgiczną, aby dzięki temu nasz udział w liturgii stawał się bardziej świadomy i owocny¹⁵

Obok trzech głównych działów tematycznych: „Liturgia”, „Muzyka w liturgii” i „Sztuka sakralna”, w ramach pierwszego z nich wyróżniano jeszcze początkowo odrębne zakresy tematyczne, o charakterze bardziej praktycznym: „Celebracja” (1995, nr 1–2, i 1998, nr 1) oraz „Służba liturgiczna” (do nr 2 z 1997 r. włącznie). W szczególnych wypadkach tworzone były dodatkowe działy tematyczne, jak: „Adwent i Boże Narodzenie” oraz „Księga Błogosławieństw” (1995, nr 3–4), „Inkultuacja liturgii” (1996, nr 1–2), „Kongres Eucharystyczny” (1997, nr 1), „Wielki Jubileusz Roku 2000” (1999, nr 2, i 2000, nr 1), „XLVII Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny Rzym 2000” (2000, nr 2). Ponadto, w miarę potrzeb, zamieszczane są najważniejsze dokumenty Kościoła dotyczące szeroko rozumianej tematyki liturgicznej (w dziale „Dokumenty”), a także wspomnienia wybitnych i zasłużonych liturgistów oraz muzyków kościelnych, krajowych i zagranicznych (w dziale „Pro memoria”)¹⁶.

Ważną część omawianego periodyku stanowi dział sprawozdawczo-informacyjny („Sprawozdania i recenzje”), w którym zamieszczane są relacje z najważniejszych wydarzeń i sympozjów naukowych o tematyce liturgicznej oraz związanej z kulturą muzyczną i sztuką sakralną. W prezentowanej tematyce muzycznej ukazało się dotąd prawie 90 sprawozdań (w sumie prawie 200). Pożyteczne są tu także recenzje i omówienia nowości wydawniczych związanych z wyróżnionymi zakresami tematycznymi¹⁷ (z zakresu muzyki zamieszczono dotąd 20 recenzji i 212 omówień), jak również najbardziej znanych w poszczególnych dziedzinach czasopism, głównie zagranicznych („Przegląd czasopism”). Z najważniejszych omawianych tytułów poświęconych liturgii należy wymienić: „Archiv für Liturgiewissenschaft”, „Ecclesia Orans”, „Heiliger Dienst”, „La Maison Dieu”, „Liturgisches Jahrbuch”, „Notitiae” i „Rivista Liturgica”. Natomiast interesujące nas szczególnie periodyki z zakresu muzyki sakralnej reprezentują: „Adoramus Te”, „Études grégoriennes”, „Kirchenmusikalisches Jahrbuch”, „Musica Sacra”, „Musik und Kirche”, „Orgel International”, „Singen und Musizieren im Gottesdienst”, „Singende Kirche” i „Studi Gregoriani” — reprezentujące czasopisma zagraniczne, oraz „Musica Sacra Nova”, „Studia gregoriańskie” i „Śpiewak Śląski” — z periodyków krajowych. W sumie — 12 tytułów (łącznie omówiono 27 roczników). Dla pełności obrazu należy wspomnieć jeszcze ukazujące się okazjonalnie omówienia płyt z nowymi nagraniami muzyki sakralnej, np. serii *Musica Claromontana* (dotąd omówiono 23 płyty).

¹⁵ A. NOSSOL, *Słowo wstępne*, LitS 1 (1995), nr 1–2, s. 3; zob. też: R. PIERSKAŁA, *Liturgia Sacra. Liturgia – musica – ars*, EK 10, k. 1213.

¹⁶ Pozostając przy problematyce muzycznej, dotychczas ukazały się wspomnienia o 11 muzykach kościelnych.

¹⁷ Omówienia te zamieszczane są równolegle — w odpowiednich działach — w redagowanym także na Wydziale Teologicznym UO półroczniku „Przegląd Piśmiennictwa Teologicznego”

Dla celów statystycznych można jeszcze na koniec dodać, że w okresie piętnastu lat, w 30 woluminach (34 numerach¹⁸) „Liturgia Sacra” zamieszczono 99 artykułów formacyjnych z zakresu szeroko rozumianej religijnej kultury muzycznej (głównie, rzecz jasna, poświęconych muzyce liturgicznej). Prawie 50 autorów tych tekstów reprezentuje różne ośrodki naukowe w Polsce i za granicą (Anglia, Holandia, Litwa, Niemcy, Słowacja i Włochy). Jako ciekawostkę można jeszcze dodać, że wszystkie numery omawianego periodyku łącznie liczą prawie 7000 stron druku formatu B5 (dokładnie 6947).

2. Kształtowanie części muzycznej półrocznika „Liturgia Sacra”

Wspomniana wyżej bezpośrednia kontynuacja biuletynu „Muzyka w liturgii”, jak również odwołanie do wcześniejszych tradycji wydawnictw religijnych periodyków liturgiczno-muzycznych sprawiły, że w prezentowanym półroczniku dział muzyczny cieszył się szczególną troską redakcji. To zaś owocuje tym, że pośród czytelników tego czasopisma muzycy kościelni stanowią ważną i stosunkowo liczną grupę, a tym samym bardzo dobrze układa się również współpraca z różnymi środowiskami muzycznymi, zarówno uniwersyteckimi, jak i kościelnymi. Wyrazem tego jest m.in. znacząca grupa autorów ściśle współpracujących z redakcją.

Na część muzyczną „Liturgia Sacra” składają się z jednej strony artykuły formacyjne, z drugiej natomiast dodatek nutowy¹⁹. Swoistym dopełnieniem są różnorodne sprawozdania i omówienia zamieszczane w dziale informacyjnym, włącznie ze wspomnianym już przeglądem nowości wydawniczych i czasopism. Należy podkreślić dużą różnorodność zamieszczanych w poszczególnych numerach artykułów formacyjnych. Szeroką panoramę prezentowanej w ich ramach tematyki można ująć w następujące zagadnienia:

- 1) muzyka liturgiczna w aspekcie teoretycznym i praktycznym:
 - teologiczny wymiar muzyki (przede wszystkim liturgicznej),
 - estetyka i recepcja muzyki liturgicznej,
 - teoria i historia monodii liturgicznej (chorał gregoriański),
 - pieśń kościelna dawna i nowa;
- 2) posługi muzyczne w liturgii:
 - organista i organy,
 - kantor i psalterzysta,
 - kościelne zespoły śpiewacze (schola i chór);
- 3) historia religijnej kultury muzycznej:
 - sylwetki zasłużonych muzyków kościelnych,

¹⁸ Należy zaznaczyć, że początkowo planowano wydawanie kwartalnika, stąd też pierwsze cztery tomy z lat 1995 i 1996 posiadają podwójną numerację (każdorazowo 1–2 i 3–4).

¹⁹ Omówienie tematyki muzycznej prezentowanej na łamach „Liturgia Sacra” zob. też w: POŚPIECH, „Liturgia Sacra” w kontekście tradycji, s. 65–68.

— dzieje i funkcjonowanie różnych środowisk muzycznych (regiony, miasta, kościelne ośrodki diecezjalne i zakonne).

Trudno w ramach niniejszych rozważań analizować wyczerpująco wszystkie publikowane w periodyku „Liturgia Sacra” artykuły. Moim celem nie jest również tworzenie szczegółowej bibliografii zawartości czasopisma, choć taka byłaby niewątpliwie już — po 15 latach i 30 (34) numerach — pożądana. Warto jednak w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt dużej liczby tekstów z zakresu średniowiecznej monodii liturgicznej, reprezentowanej przez szerokie grono badaczy tej problematyki, przez co „Liturgia Sacra” stała się ważnym — o ile nie najważniejszym — polem prezentacji najnowszych osiągnięć odradzającej się w polskich środowiskach naukowych choralistyki²⁰. Zauważmy, że w połączeniu z praktycznym aspektem tej tematyki stanowi to widoczną i godną podkreślenia realizację zaleceń soborowej reformy liturgicznej (por. KL 116). Trudno również nie zauważyć poświęconych różnorodnym zagadnieniom liturgiczno-muzycznym tekstów ks. Ireneusza Pawlaka, niewątpliwie jednego z największych autorytetów w tym zakresie²¹, który od samego początku ściśle współpracuje z redakcją „Liturgia Sacra” nie tylko jako naukowy konsultant i recenzent, ale przede wszystkim jako autor znacząco ubogacający zawartość treściową prezentowanego periodyku²². Znaczącą i oryginalną wartość badawczą posiadają również analityczne teksty Stanisława Dąbka, poświęcone renesansowej i współczesnej religijnej twórczości polifonicznej²³, czy artykuły z zakresu teologii muzyki autorstwa ks. Joachima Waloszka²⁴.

²⁰ Należy wymienić tu przede wszystkim artykuły: ks. Ireneusza Pawlaka, ks. Roberta Bernagiewicza, Ewy Bielińskiej-Galas, Beaty Bodzioch, Czesława Grajewskiego, ks. Piotra Paćkowskiego, ks. Antoniego Reginka, o. Iwo Siekierki OFM czy ks. Piotra Wiśniewskiego, którzy reprezentują głównie najważniejsze w tym względzie naukowe ośrodki uniwersyteckie Lublina i Warszawy (także Katowic, Opola, Płocka i Wrocławia). Godny wyróżnienia jest także artykuł znakomitego włoskiego badacza chóralu gregoriańskiego ALBERTO TURCO (*Starorzynski śpiew liturgiczny „versus”*, LitS 9 [2003], nr 2, s. 411–421). Dodajmy, że dopiero w 2008 r. powstał pierwszy specjalistyczny periodyk polski z zakresu choralistyki — „Studia Gregoriańskie”, redagowany w Poznaniu przez ks. Mariusza Białkowskiego.

²¹ Por. T. JASIŃSKI, M. STRAWA, *Pod urokiem liturgii śpiewanej*, w: R. POŚPIECH, P. TARLINSKI (red.), *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku* (Sympozja 23), Opole 1997, s. 235–241; T. JASIŃSKI, *Bibliografia prac ks. Ireneusza Pawlaka (do 1995)*, w: *tamże*, s. 243–254.

²² Spośród 13 artykułów I. PAWLAKA należy wymienić następujące: *Organy — instrument liturgiczny*, LitS 2 (1996), nr 1–2, s. 79–85; *Formy chóralu gregoriańskiego w polskojęzycznych obrzędach po Soborze Watykańskim II*, LitS 4 (1998), nr 1, s. 73–88; *Ukochać muzykę kościelną*, LitS 6 (2000), nr 2, s. 291–293; *Muzyczna kultura Kościoła — zagrożona*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 87–92; *Piękno muzyki liturgicznej*, LitS 11 (2005), nr 2, s. 357–374; *Tridentinum i Vaticanum — dwa etapy rozwoju monodii liturgicznej w Polsce*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 307–319; *Chórał gregoriański — śpiew muzealny czy aktualny?*, LitS 14 (2008), nr 1, s. 83–105.

²³ S. DĄBEK, *Kategorie „Christianistas” i „Polonitas” w wielogłosowej muzyce religijnej w Polsce*, LitS 10 (2004), nr 1, s. 119–126; TENŻE, *Teologia „człowieka wewnętrznego” i styl polifonii flamandzkiej XV i XVI stulecia*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 121–134; TENŻE, *„Missa solemnis” (2004) Stanisława Moryty w gatunkowym continuum*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 367–378.

²⁴ J. WALOSZEK, *Biblijne podstawy muzyki sakralnej*, LitS 1 (1995), nr 1–2, s. 113–122 i nr 3–4, s. 153–162.

Cennym wkładem do poznania dziejów religijnej kultury muzycznej są także artykuły omawiające działalność wybitnych postaci kościelnego życia muzycznego. Można tu wymienić przykładowo takie nazwiska, jak: Max Filke²⁵, Karol Kurpiński²⁶, ks. Wojciech Lewkowicz²⁷, ks. Idzi Ogierman Mański²⁸, ks. Stanisław Ormiński²⁹, ks. Zbigniew Piasecki³⁰, Marian Sawa³¹, ks. Wacław Sierakowski³², czy ks. Józef Surzyński³³.

Dodajmy jeszcze, że „Liturgia Sacra” posiada również zasługi w propagowaniu nowych idei związanych z funkcjonowaniem i organizacją kościelnych zespołów śpiewaczych, jak również miejscem muzyki chóralnej w liturgii³⁴, a także w powstaniu i organizacji Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych³⁵.

Godne uwagi są niewątpliwie pozostałe teksty innych autorów, których nie sposób w ograniczonych ramach niniejszego artykułu wszystkich wymienić. Można jedynie w tym miejscu zachęcić do lektury poszczególnych numerów omawianego periodyku.

Istotną częścią „Liturgia Sacra” jest także — o czym już wspomniano — „Dodatek nutowy”, adresowany głównie do środowiska kościelnych zespołów śpiewaczych. Dotąd opublikowano w nim 121 utworów różnych kompozytorów (w sumie 65), reprezentujących różne epoki i środowiska. Redakcją dodatku zajmował się początkowo ks. Andrzej Filaber (do nr 2 z 1998 r.), później także Jan Bokszczanin, Józef Chudalla, Jan Gładysz, ks. Stefan Król, ks. Grzegorz Poźniak, Walter Whipple,

²⁵ G. POŹNIAK, *Max Filke — „wędrowiec” ze Śląska*, LitS 13 (2007), nr 1, s. 159–181.

²⁶ T. PRZYBYLSKI, *Muzyka religijna Karola Kurpińskiego (1785–1857)*, LitS 9 (2003), nr 2, s. 439–446.

²⁷ E. SZALEK, *Działalność muzyczna księdza Wojciecha Lewkowicza (1901–1971)*, LitS 2 (1996), nr 3–4, s. 93–102.

²⁸ J. DREWNIAK, *Fenomen zamiłowania muzycznego w życiu i powołaniu kapłańskim ks. Idziego Ogiermana Mańskiego i ks. Zbigniewa Piaseckiego*, LitS 8 (2002), nr 1, s. 108–121; TENŻE, *Pieśń religijna w twórczości kompozytorskiej ks. Idziego Ogiermana Mańskiego (1900–1966)*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 109–130.

²⁹ K. NIEGOWSKI, *Muzyka w życiu i działalności ks. Stanisława Ormińskiego, salezjanina*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 429–448.

³⁰ DREWNIAK, *Fenomen zamiłowania muzycznego*, s. 121–124.

³¹ M. KLIMEK, *Marian Sawa — kompozytor muzyki sakralnej*, LitS 12 (2006), nr 1, s. 97–111.

³² T. PRZYBYLSKI, *Muzyczna i społeczna działalność ks. Wacława Sierakowskiego (1741–1806) w oświeceniowym Krakowie*, LitS 12 (2006), nr 1, s. 65–75.

³³ I. PAWLAK, *Muzyk kościelny na tle epoki. Przyczynek do działalności ks. Józefa Surzyńskiego (1851–1919)*, LitS 15 (2009), nr 2, s. 409–418.

³⁴ W tym zakresie należy wskazać przede wszystkim na artykuły ks. Andrzeja FILABERA (*Możliwości zastosowania muzyki chóralnej w liturgii posoborowej*, LitS 3 [1997], nr 1, s. 113–120) oraz ks. Andrzeja ZAJĄCĄ (*Chór i schola w liturgii — wymagania Kościoła i sposób ich realizacji w Polsce*, LitS 6 [2000], nr 1, s. 45–63; *Kulturowy model chóru w muzyce europejskiej*, LitS 6 [2000], nr 2, s. 303–316; *Teologiczne aspekty uczestnictwa chóru w liturgii*, LitS 7 [2001], nr 1, s. 95–108; *Ruch Pueri Cantores spadkobiercą i kontynuatorem kulturowej i liturgicznej tradycji Kościoła*, LitS 8 [2002], nr 1, s. 89–105).

³⁵ Zob. I. PAWLAK, *Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kościelnych — alternatywa czy konieczność chwili*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 381–385; *Statut Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych*, LitS 7 (2001), nr 2, s. 331–338.

ks. Piotr Tarlinski, ks. Andrzej Zając oraz piszący te słowa. Spośród tego stosunkowo liczne i różnorodne repertuaru warto wskazać z jednej strony współczesne edycje dawnych, zapomnianych dzieł muzycznych³⁶, z drugiej natomiast nową twórczość, aktualnie powstającą i nieustannie ubogacającą skarbice muzyki kościelnej. Z zakresu tej ostatniej należy wymienić kompozycje pochodzącego ze Śląska Rudolfa Halaczinsky’ego (1920–1999)³⁷, Józefa Świdra (ur. 1930 r.)³⁸, a przede wszystkim niepublikowane dotąd utwory Mariana Sawy (1937–2005)³⁹

Szczególny wkład redakcji półrocznika „Liturgia Sacra” do powstania nowego repertuaru liturgiczno-muzycznego stanowią ogłoszone dwukrotnie konkursy kompozytorskie⁴⁰. Nagrodzone i wyróżnione w nich dzieła opublikowane zostały w dodatku nutowym kolejnych numerów omawianego czasopisma⁴¹.

* * *

W oparciu o zaprezentowaną charakterystykę muzycznej głównie części półrocznika „Liturgia Sacra. Liturgia – Musica – Ars”, redagowanego od 15 już lat przez pracowników Instytutu Liturgii, Muzyki i Sztuki Sakralnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, możemy stwierdzić, że periodyk ten znacząco wpisuje się w panoramę badań i dyskusji nad szeroko rozumianą problematyką liturgiczno-muzyczną w Polsce. Warto tu zauważyć, że periodyk ten nawiązuje do wcześniejszych tradycji religijnych czasopism poświęconych muzyce sakralnej, bogatych szczególnie w okresie międzywojennym⁴². Bardziej jednak istotny i cenny, a przez to godny szczególnego podkreślenia, jest niewątpliwie fakt, że półrocznik „Liturgia Sacra” aktywnie włącza się w proces soborowej reformy liturgicznej *Vaticanum II*, przyczyniając się do jej intensywniejszej i owocniejszej realizacji.

³⁶ Na podkreślenie zasługują tu przygotowane przez Remigiusza Pośpiecha i Huberta Prochotę kompozycje Józefa Elsnera (1769–1854): *Offertorium „Tui sunt caeli”* (LitS [2004], nr 1, s. 191–217) oraz *Ave Maria* (2 opracowania) i *Motet „Gloria et honore”* (LitS [2004], nr 2, s. 491–513).

³⁷ R. HALACZINSKY, *Missa brevis op. 22a*, LitS 5 (1999), nr 1, s. 177–197.

³⁸ J. ŚWIDER, *Jubilare Deo*, LitS 7 (2001), nr 1, s. 177–188.

³⁹ M. SAWA, *Cantate Domino* i *Missa brevis*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 237–254; TENŻE, *Stabat Mater* i *Surrexit Christus hodie... Alleluja!*, LitS 12 (2006), nr 1, s. 189–207; TENŻE, *Missa brevis (Verbum caro)* i *Tryptyk Maryjny*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 461–481. Dodajmy, że publikacja tych dzieł możliwa była dzięki współpracy z zarządem Fundacji *Pueri Cantores* oraz z Towarzystwem im. Mariana Sawy.

⁴⁰ Pierwszy ogłoszony został z okazji 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego we Wrocławiu w 1997 r., drugi natomiast z okazji Wielkiego Jubileuszu Roku 2000.

⁴¹ Utwory Jacka Rządowskiego, Michała Moca, Jana Gładysza, Szczepana Tesarowicza, Rajmunda Pietrzaka i Macieja Michalika opublikowano w LitS 3 (1997), nr 1, s. 163–187, utwory Michała Moca, Klaudivii Pasternak i Norberta Blachy w LitS 3 (1997), nr 3, s. 157–181, natomiast utwory ks. Grzegorza Poźniaka, Jana Gładysza i ks. Stanisława Ziemiańskiego SJ w LitS 6 (2000), nr 2, s. 385–389 (na s. 390–395 zamieszczono dodatkowo *Hymn Roku Jubileuszowego* autorstwa bpa Józefa Zawitkowskiego i ks. Wiesława Kądzieli oraz *Mszę Jubileuszową* Alfreda Bączkowicza).

⁴² Zob. POŚPIECH, „Liturgia Sacra” w kontekście tradycji, s. 57–63.

Die Musikinhalte in der Zeitschrift „Liturgia Sacra“

Zusammenfassung

Das Fehlen einer Zeitschrift für Fachleute und Interessenten im Bereich der Liturgie und Kirchenmusik wurde erst recht nach dem II. Vatikanischen Konzil spürbar, indem sich eine intensive und vertiefte liturgisch-kirchenmusikalische Bildung als dringend notwendig erwies. Um diesem Bedarf zu entsprechen und der entstandenen Lücke entgegen zu wirken entschloss sich 1995 die Theologische Fakultät der Universität Opatów eine entsprechende Zeitschrift herauszugeben, die „Liturgia Sacra. Liturgia – Musica – Ars“. Gemäß dem Titel, behandelt sie Themen aus drei Bereichen — der Liturgie, der Kirchenmusik und der christlichen Kunst, die durch Rezensionen, Berichte und einen Notenanhang ergänzt werden.

Das breite Spektrum der Musikthematik, die in der besprochenen Zeitschrift erschienen ist, kann in folgende Bereiche zusammengefasst werden:

- die liturgische Musik aus theoretischer und praktischer Sicht,
- die musikalischen Dienste in der Liturgie,
- die Geschichte der geistlichen Musikkultur.

Die Analyse der bislang 34 veröffentlichten Hefte lässt feststellen, dass diese Erscheinung an die Tradition derartiger Veröffentlichungen anknüpft, zugleich aber am Prozess der Liturgieerneuerung im Geiste des II. Vaticanums entschieden teilnimmt.